

Internacional

EL GRAN XOVINISME RUS, ENCARA

Esclat nacionalista a l'URSS

La Unió de Repúbliques Socialistes Soviètiques, a l'estat més gran del planeta, està formada per quinze repúbliques la més important de les quals és Rússia; el seu liderat està sent qüestionat, aquestes darreres setmanes. La política oberturista de Gorbatxev, com a mínim, ha permès no amagar els fets.

Antoni Reig

Lenin va dir que el tsarisme havia convertit l'imperi rus en una «presó dels pobles», situació a la qual els bolxevics posarien fi. El 6 d'octubre del 1922 escrivia al Politburó: «Declaro una guerra a mort al xovinisme gran

Mikhail Gorbatxev.

rus». Seixanta-cinc anys després el problema de les nacionalitats dins la Unió Soviètica continua sense estar resolt i la guerra que Lenin declarava al xovinisme gran rus, la practiquen ara diverses nacionalitats.

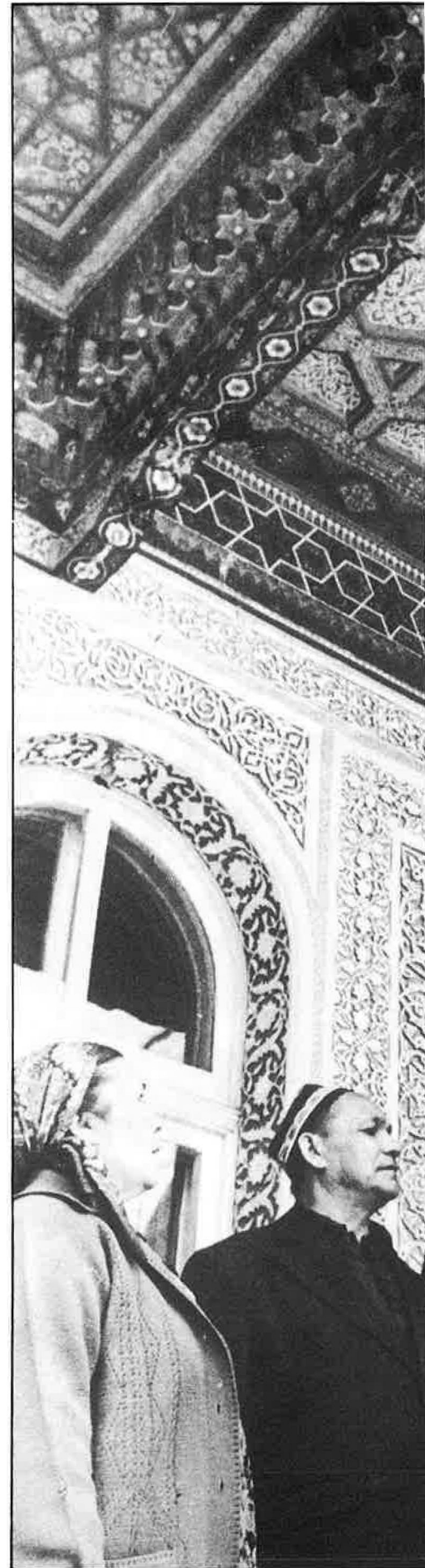
És el cas dels milers de *kazakhs* que el passat mes de desembre es manifestaren violentament als carrers d'Alma Ata, capital de la República Socialista Soviètica de Kazakhstan, l'endemà de la substitució del primer secretari del Partit Comunista Kazak, que era *kazak*, per un de rus; és el cas del miler

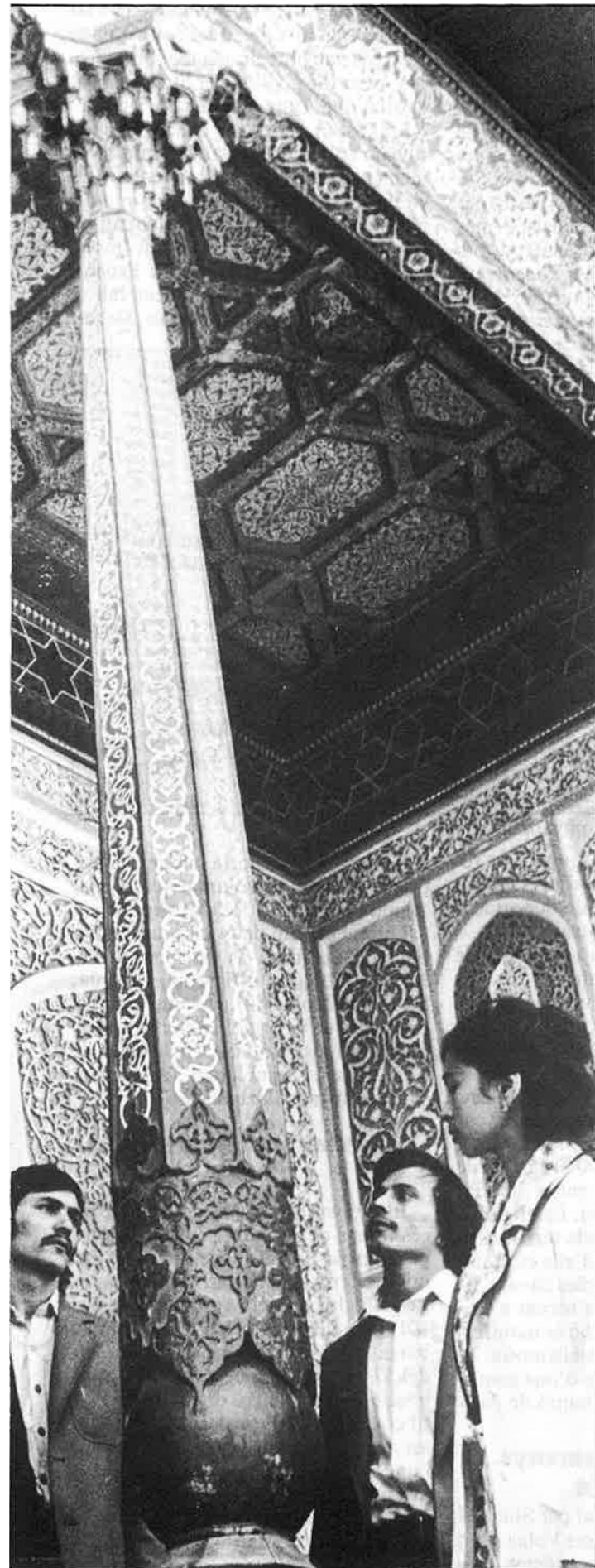
de manifestants tàtars que el passat mes de juliol es manifestaren a Moscou demanant el retorn del seu poble a Crimea; és el cas dels 75.000 armenis que han signat una petició perquè els siguin retornats uns territoris que el 1924 foren traspassats de la República Socialista Soviètica d'Armènia a la República Socialista Soviètica d'Azerbaidjan; i és el cas dels milers de manifestants del passat dia 23 d'agost a les capitals de les tres repúbliques bàltiques que commemoraren el 48 aniversari del pacte germano-soviètic que obrí el camí a l'URSS per annexionar-se el 1940 Lituània, Letònia i Estònia.

En l'immens territori de la Unió Soviètica, de 22.402.200 quilòmetres quadrats, que equivalen a una sisena part de totes les terres no cobertes per l'aigua, conviuen uns 110 grups ètnics o nacionalitats. Aquest estat, que és el més gran del planeta, està format per quinze repúbliques que formen una federació. La més important per extensió i població es la República Socialista Federativa Soviètica de Rússia, que té 17.075.400 quilòmetres quadrats i uns 140 milions d'habitants del total de 270 milions de l'URSS. Comprèn uns seixanta grups ètnics o nacionalitats i dins seu hi ha tretze repúbliques autònomes i cinc regions autònomes. La seva capital es la de tota l'URSS: Moscou.

L'explosió de Kazakhstan

El paper dominant dins el conjunt soviètic el tenen els russos i, així, dins l'estructura del Partit Comunista de l'URSS a les diferents repúbliques federades, el primer secretari del partit és autòcton i el seu primer adjunt és sempre un rus. Aquesta regla no escrita s'ha alterat en el cas del Kazakhstan, on el primer secretari, *kazak*, Din-

Les múltiples nacionalitats que formen l'URSS comencen a mesurar els problemes acumulats i no resolts.

moukhamed Kunaev, de 76 anys, que ocupava el càrrec des de feia vint-i-dos anys i era home de confiança de Brejnev, fou substituït el passat 16 de desembre pel rus Guennadi Kolbine, de 59 anys, home pròxim al primer ministre Ryjkov i ben vist per Gorbatxev.

Als dos dies següents, milers d'estudiants *kazaks*, als quals se sumaren nombrosos obrers, es manifestaren violentament pels carrer d'Alma Ata provocant incendis, efectuant saquejos, cosa que donà lloc a batalles campals amb la milícia. Oficialment aquests fets causaren dos morts i uns trescents ferits i extraoficialment es calcula el nombre de morts entre trenta i cinquanta. Aquesta explosió del nacionalisme *kazak* fou sorprenent i sens dubte fou provocada per un seguit de circumstàncies que se sumaren per possibilitar en un moment donat i per un fet concret la sortida al carrer de milers de *kazaks*.

La «perestroika» (política de reformes) i la «glasnot» (transparència) del líder soviètic Mikhail Gorbatxev ha permès que els mitjans de comunicació no amaguessin ni els fets, ni la gravetat i la motivació d'aquests. I des d'aleshores la premsa soviètica expressa clarament la seva preocupació, que és la dels dirigents soviètics, pel ressorgiment dels problemes de les nacionalitats. Els fets són condemnats i més o menys desvirtuats amb l'intent d'unir nacionalisme i corrupció com a conceptes sinònims en el cas de Kazakhstan o atribuir l'agitació a agents exteriors, com en el cas dels tàtars o de les repúbliques bàltiques. Però és tot el PCUS i la societat soviètica la que ara pot començar a mesurar els problemes acumulats i no resolts entre les múltiples nacionalitats que formen part de l'URSS.

Els pobles deportats

Es pot parlar de dos grans problemes nacionals: el dels pobles deportats i els dels pobles amb república pròpia.

Hi ha també el cas dels micropobles o ètnies molt minoritàries que progressivament van desapareixent per absorció de la immigració dels pobles eslaus (russos, ucraïnesos i bielorusos o rusos blancs) a les seves terres, a la in-

roducció de malalties com la sífilis i l'alcoholisme, portats pels immigrants eslaus, que fan créixer ràpidament la mortalitat entre els autòctons.

En l'apartat dels pobles deportats, cal situar el problema dels tàtars de Crimea. Però no foren els únics a ser deportats per Stalin després de la Segona Guerra Mundial com a càstig per haver col·laborat amb els nazis. A més dels tàtars de Crimea, foren deportats altres pobles com els *chechesinguos* els *kalmuks*, els *karjises* i els *balkares*. En morir Stalin, aquests po-

colons alemanys que el segle XVIII s'establiren al Volga. En constituir-se l'URSS, van obtenir una república pròpia, però fou abolida per Stalin el 1941 i foren deportats en massa a Sibèria i Kazakhstan perquè el dictador temia que no col·laboressin amb els invasors alemanys. En gran part mantenen la seva llengua i cultura originàries i, a diferència dels tàtars, no demanen tornar al seu territori, sinó que molts volen emigrar a la República Federal Alemanya. Es calcula en cent mil el nombre d'emigrants potencials. De fet,

Moscou; el centralisme necessita més i més habitatges.

bles foren «perdonats» i pogueren retornar a les seves terres d'origen, llevat dels tàtars. El lloc de deportació fou Sibèria i l'Àsia central.

Els tàtars s'establiren a les costes de la Mar Negra, a la península de Crimea, el segle XIV i una vegada constituïda l'URSS van tenir una república autònoma pròpia fins que el 1944 Stalin l'abolí i els deportà. 2⁰.000 tàtars foren foragitats de Crimea i el vint-i-cinc per cent es calcula que moriren pel camí. Actualment hi ha 15.000 tàtars a Crimea i els altres 400.000 originaris de Crimea estan repartits entre Sibèria, Uzbekistan i Kirguizistan. És un poble musulmà sunnita i de parla turca. A finals de juliol, un miler d'ells es manifestaren durant diversos dies davant del Kremlin demanant poder tornar a Crimea. A Uzbekistan també es manifestaren uns cinc mil pel mateix motiu. El problema està ara a mans d'una comissió governamental, que haurà de decidir.

El cas dels alemanys del Volga

Un altre poble deportat per Stalin el 1941 és el dels alemanys del Volga. Són uns dos milions de descendents dels

són la primera minoria nacional, proporcionalment, en voluntat migratòria, seguida pels jueus i els armenis.

Dins el capítol de pobles amb república pròpia hi ha els europeus no eslaus (repúbliques d'Estònia, Letònia, Lituània i Moldàvia), els caucàsics (repúbliques de Geòrgia, Armènia i Azerbaidjan) i els asiàtics (repúbliques de Kazakhstan, Kirguizistan, Tadjikistan, Turkmenistan i Uzbekistan).

Nacionalisme dels pobles bàltics

Els pobles bàltics han sofert un procés intens de russificació forçada, especialment Estònia i Letònia. La immigració russa ha estat molt forta. A Letònia, la població autòctona, que el 1918 era el 76 per cent, el 1959 havia baixat el 62 per cent i el 1970 era sols del 57 per cent. Aquesta política provocà que els mateixos dirigents del partit comunista letó protestessin, exigint un major respecte a la pròpia cultura i que els autòctons no fossin desplaçats progressivament pels russos dins el mateix partit i les estructures de govern. Khruixtsov efectuà una «neteja» a fons del PC letó.

A Estònia, el 45 per cent de la població no parla la llengua pròpia a causa de l'avançat procés de russificació lingüística i ètnica. I Lituània es la Polònia de dins l'URSS, donada la forta implantació de la religió catòlica. No debades el Papa vol visitar-la i els dirigents del Kremlin li neguen el permís perquè temen un procés similar al polonès dins les seves fronteres. Religió i reivindicació nacional hi van estretament unides. En general, les reivindicacions nacionals als països bàltics són de base cultural. Persisteix un fort sentiment nacionalista i reben la influència dels veïns països nòrdics, sobretot Finlàndia, la televisió de la qual es capta. A Vilnius, capital de Lituània, es produí una manifestació en assabentar-se la gent de l'accident de Txornòbil a través de la televisió finlandesa. El nivell de vida d'aquests països és el més elevat de l'URSS.

Les dues repúbliques eslaves, d'Ucraïna i Bielorússia, estan fortament russificades, però a Ucraïna periòdicament es produeixen detencions per activitats nacionalistes.

Problemes ètnics al Caucas

A l'àrea del Caucas hi ha també un fort sentiment nacionalista a les repúbliques d'Armènia, Geòrgia i Azerbaidjan. A Geòrgia es produïren manifestacions nacionalistes a principis dels setanta en defensa de la cultura nacional. Durant els «regnat» de Stalin i Khruixtxov l'autonomia del partit comunista georgià fou real i es produí un desenvolupament cultural autònom. Brejnev hi posà fi.

El 1981 va haver d'intervenir l'exèrcit per deturar els enfrontaments de caràcter ètnic entre els osetians i els checheno-íngusos a la república autònoma d'Osetia del Nord (8.000 quilòmetres quadrats i 258.000 habitants), al Caucas. Els primers són cristians i, els segons, musulmans. I ara 75.000 armenis han signat una petició perquè retorni a la seva república el territori de Nakhitxevan (és una vall fronterera amb Turquia i Iran) que el 1924 fou passat a la república d'Azerbaidjan. La població, fins la revolució, era mixta d'armenis i turcs azerbaidjanesos, però els armenis han anat marxant. Gorbatxev, el passat mes de juny, atacà el primer secretari armeni pel nacionalisme del partit comunista armeni, que és antitürc i prosirià, progrec i probúlgar, es a dir, els enemics de Turquia. Des dels anys setanta Azerbaidjan es dirigí per un fill del mollah de Nakhitxevan, Haidar Aliev, general del KGB i membre del Politburó (ara en desgrà-

cia) que es proturc i antinacionalista armeni i antikhomeinista.

El «ventre tou» de l'URSS

Finalment, hi ha el problema de les repúbliques asiàtiques amb pobles de religió musulmana i amb una forta expansió demogràfica mentre baixa la natalitat dels pobles eslaus, sobretot dels russos. Són pobles pròxims als turcs, que viuen a les fronteres de la re-

apaivagar el descontentament dels *kazaks* i ara les botigues de menjar d'Alma Ata estan millor abastides que mai, el metro en construcció serà inaugurat abans del que s'havia previst i s'han foragitat un elevat nombre de quadres i dirigents corruptes. També s'han pres mesures com la intensificació del control d'accés a l'universitat i s'ha incrementat la lluita contra tota mena d'expressions nacionalistes en el teatre, la

Manifestació d'afganesos clavant de l'ambaixada soviètica a Teheran.

volució khomeinista i del conflicte de l'Afganistan. Aquesta preocupació dels dirigents soviètics per la possible «contaminació», l'expressà Gorbatxev a Taixkent, capital de l'Uzbekistan, el 24 de novembre de l'any passat en un discurs en el qual demanà als responsables del partit uzbek una «lluita decidida i despietada contra les manifestacions religioses». Són repúbliques amb un elevat índex de corrupció. Així, al Kazakhstan, abans de la caiguda de Kunaev, els màxims dirigents s'havien construït pavellons de cacera, saunes de luxe, sales de billar, cinemes i piscines particulars.

Al Kazakhstan, dels setze milions d'habitants, sols el 36 per cent són *kazaks* i hi ha un 39 per cent d'eslaus (russos, ucraïnesos i bielorussos) i hi viuen un milió d'alemanys del Volga, però les tendències demogràfiques dels pobles asiàtics convertiran en minoria els eslaus d'ací a una dècada.

Els fets del desembre passat han provocat una reacció de les autoritats per

literatura i l'ensenyament. No s'han atès les queixes contra la russificació dels noms dels llocs, les protestes en favor d'una representació nacional equilibrada dins el partit i l'administració i en favor de l'entrada a les escoles en proporció raonable de joves de les diferents ètnies. S'ha produït des del gener un desembarcament massiu de quadres russos del partit i dels diferents sectors econòmics a Kazakhstan i Uzbekistan.

Ja fa anys que els analistes de l'URSS qualifiquen l'Àsia central soviètica de «ventre tou» de l'imperi soviètic. El fet es que més de sis dècades de socialisme real no han resolt els problemes nacionals i ara mateix està creixent a Rússia una associació que es diu «Pamiat» (Memòria) que es antisemita i predica un nacionalisme rus a l'estil antic. L'actual etapa d'obertura permetrà sens dubte situar en el moment actual l'estat de les relacions entre els nombrosos i diversos pobles que conviuen dins l'URSS.